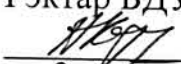

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар БДУКМ

 Н.У.Карчэўская

“9 / сентября” 2025 г.

Рэгістрацыйны № ВД- 6-26 эвуч.

МЕТРАЛОГІЯ І ХРАНАЛОГІЯ

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарты вышэйшай адукацыі АСВА 6-05-0322-01-2023 па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны, зацверджанага пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 21.08.2023 № 274, вучэбнага плана БДУКМ па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны

СКЛАДАЛЬНІК:

І. Н. Колабава, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

П. С. Курловіч, загадчык кафедры археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт», кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Ю. В. Кавалёва, загадчык аддзела экспазіцыйна-выставачнай работы Дзяржаўнай установы «Музей гісторыі горада Мінска», кандыдат культуралогіі

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыка-культурнай спадчыны ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 31.10.2024);
прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 2 ад 18.12.2024)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Модуль “Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны-2” складаецца з вучэбных дысцыплін “Фалерыстыка”, “Сфрагістыка”, “Анамастыка”, “Метралогія і храналогія”. Дадзеная вучэбная праграма прызначана для вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія”.

Мэтай выкладання вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” з’яўляецца вывучэнне студэнтамі гісторыі ўзнікнення і фарміравання метралагічных і храналагічных сістэм.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” спрыяе падрыхтоўцы студэнтаў да практычнай дзейнасці, да больш паглыбленага аналізу і апісання розных відаў гістарычных крыніц. Авалоданне тэарэтычнымі і практычнымі навыкамі ў дадзеным кірунку спрыяе фарміраванню ўсебакова развітога спецыяліста ў галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Актуальнасць дадзенай вучэбнай дысцыпліны вызначаецца яе роляй у працэсе падрыхтоўкі навуковых супрацоўнікаў музейных і турыстычных устаноў.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” акрэслівае шэраг задач:

- прасачыць на фактычным матэрыяле гісторыю станаўлення і развіцця дысцыпліны “Метралогія і храналогія”;

- выявіць характэрныя асаблівасці метралагічных і храналагічных сістэм, як аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Анамастыка” накіравана на фарміраванне наступных кампетэнцый:

СК – 4 Прымяняць метады і дасягненні спецыяльных гістарычных дысцыплін для выяўлення, крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі музейных крыніц.

СК – 5 Планаваць і выконваць работу па бягучаму і перспектыўнаму камплектаванню музейных калекцый, іх уліку і выкарыстанню ў экспазіцыйна-выставачнай дзейнасці ў адпаведнасці з прававымі нормамі і прынцыпамі музейнай этыкі.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” студэнты павінны ведаць:

- прадмет даследавання спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія”;

- прыёмы даследавання спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія”;

- інфармацыйныя крыніцы ў дадзеным кірунку;

- методыку самастойнай работы з крыніцай і апрацоўкі інфармацыі;

- гістарычныя ўмовы развіцця метралагіі і храналагіі;

- методыцы самастойнай работы з крыніцамі і апрацоўцы інфармацыі;

– методыцы выкарыстання набытых ведаў у музейнай і турыстычнай працы;

– навуковыя дасягненні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне.

Студэнты павінны ўмець:

– выкарыстоўваць прыёмы і метады спецыяльных гістарычных дысцыплін;

– выкарыстання базавых ведаў пры правядзенні практычнай і навуковай работы;

– праводзіць навуковую апрацоўку сабранага фактычнага матэрыялу ў азначаным кірунку;

– выкарыстоўваць інфармацыйныя крыніцы ў музейнай працы;

– выкарыстоўваць найноўшыя навуковыя дасягненні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне ў фондавай і экспазіцыйнай музейнай рабоце.

Студэнты павінны валодаць:

– прафесійнымі навыкамі аналізу і выкарыстанні інфармацыйных рэсурсаў у галіне спецыяльных гістарычных дысцыплін;

– навыкамі стварэння інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса.

Асноўнымі формамі навучання па вучэбнай дысцыпліне з’яўляюцца лекцыі і семінарскія заняткі, заданні для самастойнай работы студэнтаў.

Замацаванне атрыманых ведаў мае працяг пры праходжанні вучэбнай і вытворчай практыкі ў музеях краіны.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” выкарыстоўваюцца сучасныя метады навучання і камп’ютарныя тэхналогіі.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкарыстоўваюцца рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў укараняюцца методыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне “Метралогія і храналогія” распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі іншых вучэбных дысцыплін такіх як “Археалогія”, “Этналогія Беларусі”, “Гісторыя Беларусі” і інш.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” усяго адведзена 90 гадзін, у тым ліку 36 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 28 гадзін, семінарскія заняткі – 8 гадзін. Форма правядзення бягучай атэстацыі – вуснае апытанне. Форма правядзення – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны ў метралогію. Прадмет, задачы і крыніцы метралагічных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд

Вызначэнне метралогіі як навуковай дысцыпліны. Этымалогія тэрміна метралогія. Гістарычная метралогія як спецыяльная гістарычная дысцыпліна.

Прадмет, задачы і крыніцы гістарычнай метралогіі. Яе сувязь з іншымі гістарычнымі дысцыплінамі.

Гістарыяграфічны агляд развіцця даследаванняў па гістарычнай метралогіі.

Тэма 1 Метралогія Старажытнага Рыма. Сярэднявечная метралогія

Агульная характарыстыка рымскай сістэмы мер.

Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Гісторыя развіцця і своеасаблівасці метралагічных сістэм у Сярэднявечча.

Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Тэма 2 Народныя адзінкі вымярэння

Меры працягласці, звязаная з назвамі частак чалавечага цела.

Вызначэнне прасторы і адлегласці на вока і слых.

Народныя адзінкі вымярэння і іх сувязь з працоўнай дзейнасцю чалавека (паляванне, рыбная лоўля, земляробства і інш.)

Меры прасторы, звязаная з перамяшчэннем на запрэжаных жывёлах і часам, затрачаным на выкананне нейкай справы.

Тэма 3 Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X–XVIII стст.

Гісторыя станаўлення і развіцця метралагічных сістэм на беларускіх землях у X–XVIII стст.

Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Тэма 4 Расійскія сістэмы вымярэнняў у канцы XVIII – пачатку XX ст.

Старажытнарускія меры. Расійская метралагічная сістэма ў XVIII – пачатку XX ст.

Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Тэма 5 Метрычная сістэма вымярэнняў

Гісторыя стварэння метрычнай сістэмы вымярэнняў.

Лінейныя меры. Меры плошчы.

Меры аб'ёму. Меры масы.

Тэма 6. Уводзіны ў храналогію. Прадмет, задачы і крыніцы храналагічных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд. Асноўныя паняцці і тэрміны астранамічнай храналогіі

Вызначэнне храналогіі як навуковай дысцыпліны. Этымалогія тэрміна храналогія. Астранамічная (матэматычная) храналогія. Гістарычная (тэхнічная) храналогія.

Прадмет, задачы і крыніцы гістарычнай храналогіі. Гістарыяграфічны агляд развіцця гістарычнай храналогіі.

Асноўныя адзінкі вымярэння часу – суткі, месяц, год.

Суткі сідэрычныя (зорныя) і сонечныя. Сярэднія сонечныя суткі.

Месяц сінадычны і сідэрычны.

Год сонечны (трапічны і сідэрычны).

Экліптыка. Знакі задыяка.

Тэма 7 Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету

Асноўныя храналагічныя сістэмы – год месячны, год сонечны, год месячна-сонечны. Каляндар. Этымалогія тэрміна каляндар. Каляндар месячны, сонечны, месячна-сонечны.

Паняцце эра. Эры міфічныя і рэальныя.

Агульны агляд старажытных календароў (старажытны кітайскі каляндар, календары Індыі, каляндар мая і ацтэкаў, каляндар Старажытнага Егіпта, вавілонскі каляндар, старажытнагабрэйскі каляндар).

Гісторыя стварэння і сутнасць мусульманскага каляндара.

Каляндар Старажытнай Грэцыі. Рэформа Салона. Метонавы цыкл.

Каляндар Старажытнага Рыма. Паходжанне назваў месяцаў.

Тэма 8 Сістэма летазлічэння ўсходніх славян

Агульная характарыстыка сістэмы летазлічэння ўсходніх славян. Паходжанне назваў месяцаў і дзён тыдня.

Асаблівасці ўсходнеславянскай сістэмы вылічэння часу. Сакавіцкі, ультрасакавіцкі, вераснёўскі стылі. Індыкт. Вруцэлета. Кола Сонца. Кола Месяца.

Беларускі народны каляндар.

Тэма 9 Юліянскі каляндар

Гісторыя распрацоўкі і прыняцця Юліянскага каляндара. Характэрныя асаблівасці Юліянскага календара. Сістэма вызначэння высакоснасці.

Каляндарная рэформа Аўгуста.

Назвы месяцаў года ў Юліянскім календары.

Недакладнасць Юліянскага календара.

Тэма 10 Грыгарыянскі каляндар

Гісторыя распрацоўкі і прыняцця Грыгарыянскага календара. Сутнасць Грыгарыянскага календара. Сістэма вызначэння высакоснасці.

Недахопы Грыгарыянскага календара.

Параўнальная характарыстыка Юліянскага і Грыгарыянскага календароў.

Гісторыя выкарыстання Юліянскага і Грыгарыянскага календароў на тэрыторыі Беларусі.

*Тэма 11 Пераклад, удакладненне і праверка дат
у адпаведнасці з сучасным летазлічэннем*

Агульная характарыстыка даведачнага матэрыялу для перакладу дат на сучаснае летазлічэнне.

Выкарыстанне пры вызначэнні і ўдакладненні дат прыродных з'яў і часу адзначэння рэлігійных святаў.

ВУЧЭБНА–МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	семінарыя. заняткі		
1	Уводзіны ў метралогію. Прадмет, задачы і крыніцы метралагічных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд.	1			
2	Тэма 1 Метралогія Старажытнага Рыма. Сярэднявечная метралогія	1			
3	Тэма 2 Народныя адзінкі вымярэння	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
4	Тэма 3 Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X– XVIII стст.	1			
5	Тэма 4 Расійскія сістэмы вымярэнняў у канцы XVIII – пачатку XX ст.	1			
6	Тэма 5 Метрычная сістэма вымярэнняў	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
7	Тэма 6. Уводзіны ў храналогію. Прадмет, задачы і крыніцы храналагічных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд. Асноўныя паняцці і тэрміны астранамічнай храналогіі	2			
8	Тэма 7. Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету	2	2		
9	Тэма 8. Сістэма летазлічэння ўсходніх славян	2			
10	Тэма 9. Юліянскі каляндар	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
11	Тэма 10. Грыгарыянскі каляндар	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
12	Тэма 11. Пераклад, удакладненне і праверка дат у адпаведнасці з сучасным летазлічэннем	2			
Разам		20	8	8	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура

1. Леонтьева, Галина Александровна. Вспомогательные исторические дисциплины : учебник для студентов высших учебных заведений / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин ; под ред. Г. А. Леонтьевой. – Москва : ВЛАДОС, 2000, – 365, [2] с.
2. Леонтьева, Галина Александровна. Палеография. Хронология. Археография. Геральдика : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Г. А. Леонтьева. – Москва : ВЛАДОС, 2000. – 199 с.
3. Специальные исторические дисциплины : учебное пособие / М. М. Кром [и др.] ; [отв. ред. и сост. М. М. Кром]. – 2-е изд. испр. – Санкт-Петербург : Дмитрий Булавин, 2003. – 634 с.
4. Шевцов, В.В. Вспомогательные исторические дисциплины : историческая метрология России : учебное пособие / В.В.Шевцов. - Москва : ИНФРА-М, 2023. – 283, [10] с. : ил. – URL : <https://znanium.com/catalog/product/2017311> (дата обращения:14.11.2024)

Дадатковая літаратура

1. Земляробчы календар. Абрады і звычаі /Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы ; [рэд. кал.: В. К.Бандарчык, К. П. Кабашнікаў, А. С. Фядосік (гал. рэд.) ; уклад., класіфікацыя , сіст. Матэрыялаў і камент.А. І. Гурскага ; уступ. арт. А. І. Гурскага, А. С. Ліса]. – 2-е выд. – Мінск : Беларуская навука, 2003. – 427, [2] с.
- 2.Климишин, Иван Антонович. Календарь и хронология / И. А. Климишин. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – Москва : Наука, 1985. – 320 с.
3. Козлов, Лев Романович. Вспомогательные исторические дисциплины / Л. Р. Козлов. – Минск : [б. и.], 1980. – 90, [1] с.
4. Метралогія // Беларуская энцыклапедыя: У 18 т. Т. 10. Малайзія – Мугаджары / рэдкал : Г. П. Пашкоў [і інш.] ; [сярод членаў навук.-рэд. савета : А.П.Грыцкевіч, Ю. М. Чурко]. – Мінск : Беларуская энцыклапедыя, 2000. – С. 313.
5. Храналогія // Беларуская энцыклапедыя: У 18 т. Т. 17. Хвінявічы – Шчытні /рэдкал : Г. П. Пашкоў [і інш.] ; [сярод членаў навук.-рэд. савета : А.П.Грыцкевіч, Ю. М. Чурко]. – Мінск : Беларуская энцыклапедыя, 2003. – С. 57.
15. Цыбульский, В.В. Календарь и хронология стран мира / В.В.Цыбульский. – М.: Просвещение, 1982. – 128 с.

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя вучэбнай работы студэнтаў накіравана на засваенне лекцыйнага матэрыялу, а таксама на самастойны пошук і падрыхтоўку інфармацыйных матэрыялаў да семінарскіх заняткаў па вучэбнай дысцыпліне.

Для дыягностыкі атрыманых студэнтамі ведаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў:

- тэставыя заданні па асобных падраздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя работы па асобных падраздзелах дысцыпліны;
- мультымедыя прэзентацыі па асобных падраздзелах дысцыпліны;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па самастойна падрыхтаваных тэмах.

Выніковая ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці прадугледжвае правядзенне заліку.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў на адпаведную тэматыку, мультымедыя прэзентацый па асобных тэмах вучэбнай дысцыпліны, вывучэння дадатковых крыніц і літаратуры, падрыхтоўцы да заліку.

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- фарміраванне навыкаў пошуку і аналізу розных відаў інфармацыі;
- засваенне, сістэматызацыю і трансляцыю атрыманых ведаў у будучай прафесійнай дзейнасці;
- развіццё дадатковых навукова-даследчых навыкаў.

Кантроль за выкананнем самастойнай работы з'яўляецца бягучым і рэалізуецца праз электронную пошту, індывідуальныя кансультацыі, падчас лекцыйных і семінарскіх і практычных заняткаў, а таксама падчас правядзення заліку.